AFGHAN GERMAN ONLINE
http://www.afghan-german.com
http://www.afghan-german.de
افغان جرمن آنلاین

مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد.

عبدالباري جهاني
۲۰۲۰/۱۰/۰۷

شاه شجاع، امیر دوست محمد خان او برتانیه

څلورم فصل

یوڅلویښتمه برخه

فتح جنګ او د کابل عمومي وضع:

شهزاده فتح جنګ دا وخت په ده خدایداد کي وو او په ډېره وارخطایي یې د بالاحصار پر لور حرکت وکړ. د بالاحصار دروازې بندي وې او ده خان د محمودخان بیات قلا ته ورساوه. محمودخان او د هغه زوی غوښتل چي نواب زمان خان ته یې وسپاري خو شهزاده شاهپور له امین الله خان څخه د مرستي غوښتنه وکړه او د امین الله خان، خواجه خانجي دراني او نورو مشرانو په مرسته یې فتح جنګ د محمودخان بیات څخه وژغوری او بالاحصار ته یې ورساوه. په سبا ورځ امین الله خان، دراني او کابلي خانان، میرحاجي او د قزلباشو مشران بالاحصار ته حاضر سول او شهزاده فتح جنګ ته یې د پاچهی مبارکي ورکړه. (هراتي ص ص ۱۴۶-۱۴۷)

فتح جنګ په دې پوهېدی چي د انګرېزانو له مرستي پرته قدرت ته دوام نه سي ورکولای. څکه چي ده لړترلږه د خپل پلار هوښیاري او طرفداران هم نه درلودل. فتح جنګ پوهېدی چي انګرېزان په نن او سبا کي د کابل پر لور حرکت کوي او دا ځل به له ډېر لوی پوځ سره راځي؛ څکه یې پر تخت باندي له کښېنستلو سره د جلال په کمپ کي سیاسي استازي کپتان میګریګور ته یو مفصل لیک واستاوه. هغه په دې لیک کي میګریګور ته وویل چي د ده پلار له انګرېزانو سره د دوستی په ګناه ووژل سو. که هغه د انګرېزانو له دښمنانو سره لاس یو کړی وای نو چا به داسي بد نه وای ورسره کړي. فتح جنګ هم ولیکل چي زما پلار خپلي ټولي پیسي د دوستانو په پیدا کولو ولګولي خو خلک له دې غوښتني څخه نه تېرېدل چي هغه باید جلال آباد ته حرکت وکړي او د انګرېزانو پر محاصره سوي پوځ باندي حمله وکړي. شاه شجاع ورسره ونه منله او هغوی هم کافر وباله. فتح جنګ ولیکل چي دی هم د خپل پلار په څېر د انګرېزانو دوست او نېکخواه دی. دوی زه پر تخت کښېنولم مګر زه په دې تخت خوشاله نه یم. که خدای ما پر تخت کښېنوي؛ که دا وطن بیرته د انګرېزانو لاسته ورسي او دوی زما سره د خپل پلار د کسات په اخیستلو کي مرسته وکړي نو زه به ډېر خوشاله یم. فتح جنګ ولیکل چي شاه شجاع خپل ژوند او شته مني د انګرېزانو د دوستی قرباني کړل اوس که دوی په ریښتیا هم د هغه دوستان وه نو باید چي د هغه له کورنی سره ښه وکړي. که ستاسي پوځ، په څو ورځو کي، کابل ته را ونه رسېږي نو دوی به د شاه کورنی له منځه یوسي. ما ته ژر لیک را ولېږه او راته ووایه چي زه څه وکړم او د شاه کورنی څه وکړي. فتح جنګ ولیکل چي خلک را ټول سول او زما څخه یې وغوښتل چي له دوی سره جلال آباد ته ولاړسم. ما ورته وویل چي دوی باید لومړی زما د پلار د مرګ کسات واخلي بیا به زه هم جلال آباد ته ورسره ولاړ سم. مګر زه بې وسه یم او په ډېره تلوسه ستا د لیک انتظار باسم. راته ووایه چي زه څه وکړم. اوس دې خلکو ته ماته ورکول ډېر اسانه کار دی؛ څکه چي دوی سخت سره بې اتفاقه دي. ډېر ژر د کابل پر لور حرکت را وکړی. (کي ص ص ۵۳۰-۳۲)

نواب محمدزمان خان د فتح جنګ پاچهي ونه منله او ډېر ژر دواړي خواوي د مقابلې په میدان کي سره مخامخ سوې. د مي پر لومړی نېټه امین الله خان او فتح جنګ، دزي پیل کړي او په ټول ښار کي اړودوړ پیل سو. امین الله خان د مي پر دوهمه د محمدزمان خان طرفدار میرحاجي ونیوی او بالاحصار ته یې بوت. میرحاجي هم د کابل د خلکو او هم د کوهستانیانو مرشد وو او امین الله خان په دې کار سره ټول خلک په غوسه کړل. خلکو یې پر کور باندي حمله وکړه. کور یې چور کړ، نوکران یې ورته قتل کړل او کور یې وسوځاوه. امین الله خان په بالاحصار کي پناه واخیستله او فتح جنګ هم هر کلی ورته وواېه. فتح جنګ غوښتل چي په دې توګه د امین الله خان طرفداران خوشاله وساتي او خپله جبهه قوي کړي او دغه راز یې غوښتل چي هر کله جنرال پالک کابل ته را ورسېږي نو دی به د بالاحصار دروازې ورته پرانیزي او امین الله به لاس ترلی ور ورسپاري؛ څکه چي نور به د هغه ملاتړ ته اړتیا نه وي. نایب امین الله خان پوهېدی چي په ډېر خطرناک او نازک حالت کي دی نو اعلان یې وکړ چي ځان به انګرېزانو ته تسلیم کړي؛ پرېږده چي هغوی یې غرغره کي. هغه له بالاحصار څخه دباندي یې د باکرزیو په شان زورور دښمنان درلودل، چي تر هر چا خطرناک ول. (کي دوهم جلد ص ص ۵۳۲-۳۳)

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

له فتح جنګ سره په بالاحصار کې پنځه زره عسکر ورسره وه او د مهماتو، خوراکي موادو او پيسو يې هيڅ کمی نه وو. پر ښار باندې يې له بالاحصار څخه د ګوليو باران جوړ کړ. اکبر خان کپتان ميکنزي له جنرال پالک سره د خبرو لپاره جلال آباد ته واستاوه. داسې ښکاري چې هغه له جنرال پالک څخه قانع کوونکی جواب را نه ووړ. ميکنزي يې د دوهم ځل لپاره هغه ته ولېږی او پخپله د پوټينجر او ټروپ سره کابل ته ستون سو.
اکبرخان په کابل کې داسې آوازه ګډه کړه چې له جنرال پالک سره يې خبري سوي او ټرون يې ورسره لاسليک کړی دی او هغه د پاچا په حيث پېژندلی دی. په دې توګه يې د فتح جنګ په طرفداران کې بې اتفاقي واچوله او ډېر هغه کسان چې تر دغه کړی پوري بيطرفه وه د اکبرخان خواته واوښتل. (کې ص ص ۵۳۳-۳۴)
سرجان کې ليکي چې موهن لال د مې پر نهمه ميګريګور ته وليکل چې تېره شپه خان شيرين خان راغی او راته ويې ويل چې بارکزي دی مجبوروي چې له دوی سره ملګری سي او د فتح جنګ سره مخالفت اعلان کړي. ده وويل چې که زه دا کار وکړم نو بيا خو به تباه سم. نو غواړي چې خپلې ښځې په اطرافو کې قلا ګانو ته واستوي او بيا نو يا بالاحصار ته ولاړ سي او يا به په جلال آباد کې ميګريګور ته ځان ورسوي. ده وويل چې فکر کوي د کابل ټول شيعه ګان به ورسره ملګري سي. موهن لال د مې پر لسمه په خپل يوه بل ليک کې وايي چې تېره شپه اکبرخان پخپله خان شيرين خان ته راغی او تر ډېرو خبرو وروسته يې خان شيرين خان په دې قانع کړ چې د فتح جنګ ورسره متحد سي. خو کله چې نواب زمان خان خبر سو نو سمدستي يې شيرين خان ته احوال ورکړ چې کله ما درڅخه وغوښتل چې له شجاع الدوله سره مرسته وکړه نو نه ته راغلې او نه دې خپل زوی ورته را واستاوه؛ اوس بايد له اکبرخان سره هم ملګری نه سې. شيرين خان د نواب زمان خبره ورسره ومنله. موهن لال وروسته وليکل چې کله اکبرخان د فتح جنګ سره د جنګ ميدان ته داخل سو نو عبدالسلام له هغه سره خيانت وکړ او له اکبرخان سره يوځای سو. اکبرخان هغه ته يو آس ورکړ او هيله يې ورڅخه وکړه چې خپل کلي ته ولاړ سي. دې کار د فتح جنګ طرفداران و ويرول او خپلې قلاوې يې، له جنګه پرته، خوشې کړې او په بالاحصار ننوتل. اکبرخان هغوی تعقيب کړل او يو توپ يې ورڅخه واخيست. اکبرخان په دې حمله کې پوټينجر هم ورسره اخيستی وو. (کې ص ص ۵۳۴-۳۵)
فتح جنګ يو ځل بيا ميګريګور ته وليکل چې د کابل د جنګونو علت دا دی چې ما غوښتل بارکزي او نور فساد پېشه او شرير کسان په داسې جنګونو سره لګيا کړم چې د خپل سر ګرولو ته خلاص نه وي او تاسې په اسانی سره، پرته له مقاومته، کابل ونيسی. اوس زما پيسې ټولې ختمې سوې دي او هيڅ راپاته نه دي. که تاسې ډېر ژر حرکت ونه کړی نو ډېر لوی فساد به پېښ سي بارکزي به قدرت ونيسي او ستاسې د ملګري شاه شجاع کورنی به تباه سي. بيا به مو هيڅ شی لاسته نه راځي او پښېماني به کوو.
د همدغه ليک د ليکل کېدلو په ورځ درې تنه سيدان او شيخان د شهزاده فتح جنګ مخې ته ودرېدل او د سردار له خوا يې د سولې پېشنهادونه ورته راوړل. دوی شهزاده ته وويل چې اکبرخان به په قرآن سوګند درسره وکړي، چې غدر به نه کوي. فتح جنګ له يوې بلې خونې څخه قرآنونه را وغوښتل او سيدانو ته يې وروښودل. په دې ټولو کې د بارکزيو، پوپلزيو، کابليو، شيعه ګانو او کوهستانيانو مشرانو لاسليکونه کړي وه ، او يوه وعده هم نه وه پر ځای سوې. د بارکزيو مشرانو ليکلي دي چې د شاهي کورنی دښمنان د رسول صلعم دښمنان دي مګر بارکزيو زما پلار ووژلو. که له اسمان څخه کوم بل قرآن نازل سوی وي نو بارکزي دې په هغه سوګند ياد کړي، ځکه چې په دغه قرآن بېحده زيات سوګندونه سوي او يو هم نه دی پر ځای سوی. سيدان رخصت سول او محمدشاه خان ته وظيفه ورکړه سوه چې له فتح جنګ سره خبري وکړي. فتح جنګ د دې پېشنهادونو او د خپل نظر په باب ميګريګور ته ليک واستاوه:
چې د دې ځای د اوضاع په باب به داسې درته وليکم. له هغې ورځې چې محمداکبرخان کابل ته راغلی دی نو بارکزيو، غلجيو، کابليانو او شيعه ګانو په ګډه پر هغو مورچلونو باندې چې موږ جوړ کړي وه حملې پيل کړي دي. ځينې مورچلونه يې زما د ساتونکو د کمزوری او ځينې يې زما د محافظينو د خيانت په وجه راڅخه ونيول. ټول سنګرونه د دښمنانو لاسته ورغلي دي او موږ په محاصره کې يو. پرون محمدشاه خان راغی او له امين الله خان سره يې خبري وکړي. د دوی د خبرو نتيجه داسې وه: زه به د پاچا په توګه پېژندل کېږم. محمداکبرخان به وزير وي او امين الله خان به د هغه نايب وي. تر دې وروسته محمدشاه خان زما حضور ته راوستل سو او زه مجبور سوم چې هغه ته خلعت ورکړم. مګر زما د طرفدارانو سلا دا وه چې زه د دې موافقې منل د دوو يا دريو ورځو لپاره وځنډوم. دوی ماته څلور پېشنهادونه وکړل. لومړی دا چې زه به محمداکبرخان د خپل وزير په حيث قبولوم. امين الله خان به د هغه نايب وي. دوی به يو پوځ جوړوي او له هغو انګرېزانو سره به جنګېږي چې کابل ته راځي. دوهم دا چې که زما خوښه وي دوی به بيطرفه پاته سي مګر زه بايد له انګرېزانو سره وجنګېږم. دريم دا چې که زه قوت لرم نو له بارکزيو سره بايد وجنګېږم او که نه وي نو بايد چې خپله کورنی راسره واخلم او چې هر ځای ته مې زړه غواړي هلته ولاړ سم.
داسې ښکاري چې امين الله خان، زموږ د کمزوری له امله، له هغوی سره راضي سوی دی او د محمداکبرخان سره د خبرو لپاره له بالاحصار څخه تللی دی. دې پېشنهادونو زه حيران کړی يم او اوس نه پوهېږم چې څه وکړم. که زه محمداکبرخان خپل وزير کړم نو هغه به د انګرېزانو سره د جنګ لپاره تياری وکړي او زه به مجبور يم چې خپل

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ

توپ چي قوت د هغه په اختيار کي ورکړم؛ او دا ډېر خطرناکه کار دی. که د دوی خبره ونه منم نو د فقيد پاچا کورنی به بې عزته سي.
زه لکه چي هسي ښېځايه له جلال آباد څخه کابل ته ستاسي د پوځ د حرکت په انتظار يم. څلوېښت ورځي کيږي چي ستاسي پوځ له خيبر څخه را تېر سوی دی او تاسي له جلال آباد څخه حرکت نه دی کړی. ما کوښښ وکړ چي ياغيان سره بې اتفاقه کړم څو انګرېزان کابل ته په راتللو کي له ستونزي سره مخامخ نه سي. که څه هم چي ما د موهن له لاري څو ليکونه درلېږلي دي او دې خواته مي ستاسي د حرکت کولو غوښتنه کړې ده؛ مګر ستاسي هيڅ درک نه دی معلوم سوی. ستاسي له دغه ډول ځنډ څخه خطرناکي پيښي منځته راتللای سي.
ډېره موده وسوه چي ما ميرزا امين الله درلېږلی او شفاهي پيغامونه مي ورکړي دي، مګر تاسي جواب نه دی راکړی... که ستاسي د عاجل حرکت کومه تمه کېدلای سي نو زه به پر ځان باندي زحمت تېر کړم او په بالاحصار کي به ورته ټينګ سم او له ياغيانو سره به وجنګېږم. که تاسي ځنډېږی نو بيا به هدف نه سي ترلاسه کېدلای او هغه څه چي اوس په اسانه ترلاسه کېدلای سي بيا په ډېر زحمت لاسته نه راځي. زه به نور څه درته وليکم. (کي ص ص ۵۳۷-۳۸)
فتح جنګ جنرال پالک ته وليکل چي تېره شپه بارګزيو د بالا حصار تر دېوال لاندي د ماين د الوزولو کار پيل کړی دی. زه نور هيڅ وس نه لرم. وسلي او مهمات راسره ختم سوي دي. زه په بحراني حالت کي يم که تاسي ژر ځان را ونه رسوی بالاحصار او تخت تول د بارکزيو لاسته لوېږي او هر څه به لاسه ووزي او تاوان به يې تاسي ته ورسيږي.
د اکبرخان عسکرو د بالاحصار له دېوال سره د مين د الوزولو کار په سمه طريقه نه وو کړی. يوه لويه چاودنه وسوه خو د دې پر ځای چي دېوال ونړوي عسکرو ته يې تلفات واړول. له پاسه د فتح جنګ عسکرو ډزي کولې او د اکبرخان طرفدارانو ته يې سخت تلفات واړول. موهن لال وايي د تلفاتو شمېر زرو تنو ته رسېدی.
د دې فاجعي په سبا سهار، د مارچ پر اوومه، اکبرخان پر بالاحصار باندي د لويو توپونو ډزي پيل کړې. د فتح جنګ هندوستاني او عرب عسکر، چي ډېر يې له خپلو کورنيو سره په بالاحصار کي اوسېدل، له هغه څخه وغوښتل چي دوی پر خپلو کورنيو او ماشومانو باندي ويريږي او بايد چي له اکبرخان سره خبري پيل سي. فتح جنګ پوه سو چي نور نو مقاومت نه سي کولای او له وچه مجبوريته يې له اکبرخان سره روغي جوړي ته غاړه کښېښودله.
فتح جنګ د نايب امين الله خان، محمدشاه خان او قاضي سيد احمد خان بالاحصاري په منځګړتوب دا ومنله چي دی به پاچا او اکبرخان به وزير وي او په دواړو به په سلا او مشوره کارونه مخته وړي. اکبرخان دا فيصله ومنله او د قرآن مجيد پر حاشيه باندي يې يوه عهد نامه وليکله او فتح جنګ ته يې واستوله:
« په دې نېکمرغه وخت کي چي سلطان ابن السلطان والخاقان ابن الخاقان سلطان فتح جنګ شاه، زه د الله د درګاه بنده محمداکبر خان بن امير دوست محمدخان د وزارت په مقام سرلوړی کړی يم. نو د ده د زړه د تسکين لپاره، په خپل ظاهر او باطن عهد کوم او د واحد او لا شريک عزوجل خدای او د هغه متعال د رسول محمد مصطفی او د ټولو پيغمبرانو او سترو څلورو يارانو او د پاکو امامانو رضوان الله عليهم په تقدس شاهدي ورکوم چي د ستايلي سلطان به د زړه له کومي په پاچهي منم او د هغه اطاعت به لازم بولم او او له ده پرته به هيڅ بل څوک د پاچا په حيث نه پېژنم او د دين او دولت له خدمته پرته به بل هيڅ کار نه کوم او د ده په خد مت کي به له سر او مال څخه تېر يم او داسي هيڅ کار به نه کوم چي د پاچهی له مقام سره وړ نه وي او د ستايلي سلطان د حکم تابع به يم او د هغه امر به پخپله او په لښکر او خلکو قبولوم بلکه لازم او واجب به يې بولم. او هر څوک چي سلطان ممدوح د پاچا په حيث نه مني زه چي محمداکبر بن امير دوست محمدخان يم د هغه د سر، مال او ناموس دښمن به يم او که چيري له سلطنت سره په سر، مال او ناموس د دښمنی اراده وکړم او يا د نورو په لمسون، په اشاره او کنايه د پاچا له امر څخه سرغړونه وکړم او يا له هغه سره د خيانت کولو لاره غوره کړم نو زه دي د خدای تعالی او ملايکو په لعنت او د پيغمبر آخرالزمان او سترو اصحابو، د دين د امامانو او د شرع متين د مجتهدينو په غضب ګرفتار سم او که زه په خپل دغه اقرار باندي ټينګ ونه درېدلم نو د خدای تعالی له رحمت او د حضرت احمدمجتبی محمد مصطفی صلی الله عليه و آله و سلم له شفاعت څخه دي بې نصيبه سم فقط.» دلته سردار محمداکبرخان مهر او لاسليک کړی دی.
له دې وروسته، امين الله خان او محمدشاه خان يوه ضمانت نامه وليکله او فتح جنګ ته يې وسپارله. او د بالاحصار دروازي پرانيستل سوي. (کاتب ص ص ۱۸۴-۸۵)
(فيض محمد کاتب د خپل مشهور کتاب سراج التواريخ په ۱۸۷ مخ کي، د شاه شجاع له بل زوي، شاه پور سره د قومي مشرانو د يوې بلي عهدنامي متن هم را نقلوي. څرنګه چي کاتب دا دواړي عهدنامي د واقعات شاه شجاع له دريم کتاب څخه، چي محمدحسين هراتي ليکلی دی، تکي په تکي را اخيستی دي او ما يې د تاريخ په بل هيڅ کتاب کي متن نه دی ليدلی نو بايد چي د احتياط په قيد سره ولوستل سي.)
اکبرخان بالاحصار ته ننووت او د فتح جنګ يې بې اندازي درناوی وکړ. هغه ته يې وويل چي د ده يوازينی هدف د سدوزيو د کورنی او په خاصه توګه د فتح جنګ شاه نېکمرغي ده او دی پخپله د دې کورنی نوکر دی. فتح جنګ اکبرخان ته پيسي پېشنهاد کړې مګر هغه ونه منلې او کله چي يې خلعت ورته اووړ نو ده يې له اغوستلو څخه ډېره

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزي بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په ځير و لولئ

وکړه او فتح جنګ ته يې وويل چې تر څو پورې يې له نواب زمان خان سره حسابونه فيصله کړي نه وي تر هغه به خلعت وانه غوندي او کرار به نه کښيني.
پخپله د عهدنامې کلمات، له هغې څخه مخکې وضع، د فتح جنګ بېچارګي او د قومي مشرانو ترمنځ د بې اتفاقي او جنګونو سابقه داښيي چې دا عهدنامه او په هغې پورې تړلو اقداماتو بايد موقتي حيثيت درلودلی وي. ليفټينيټ آيرې د جون پر نهمه پر خپلو ياداشتونو کې ليکي چې « کپتان ميکينزي راته راغلی وو او د هغه له خولې خبر سوم چې فتح جنګ، د خپلي کمزوری او بېچارګی په وجه، د محمداکبرخان او نورو مشرانو شرايطو ته غاړه ايښې ده او بالاحصار يې د پوپلزيو، بارکزيو، غلجيو او قزلباشو تر منځ وېشلی دی. چې د دې قومونو استازيتوب فتح جنګ، محمداکبر، نواب زمان خان، محمدشاه خان او خان شيرين خان کوي. پخپله فتح جنګ حرامسرای ته تللی دی. دا يو عجيب ترکيب دی. دا ټول قومي مشران، له يوه بل سره، د اختلاف او دښمنی سابقه لري او هر يو په دې تلاښ کې دی چې څرنګه به د فتح جنګ خزانه او جواهرات ترلاسه کړي. څو ورځې مخکې د دوو زړو نوابانو، نواب زمان خان او نواب جبارخان ترمنځ ډېره سخته شخړه وسوه. نواب زمان خان، نواب جبارخان تر ږيره ونيوی او ورته ويل يې ټول ته وې چې پرنګيان دې زموږ ملک ته راوستل او دا ټولې ستونزې ستا له لاسه را پيښې دي. د نواب جبارخان زوی پر نواب زمان خان باندې توپنچه را وايستله او د خپل پلار د سپکاوي بازخواست يې ورڅخه کاوه. اکبرخان ورته ناست وو او له خندا شين وو. » (آيرې ص ص ۳۲۵-۲۶)
لکه څرنګه چې انتظار يې ايستل کېدی، نواب زمان خان د فتح جنګ پاچهي ونه منله او اعلان يې وکړ چې ده ته، اولس د پاڅون په وخت کې، پاچهي ورکړې ده. اوس بايد دی پاچا سي، عثمان خان وزير سي او اکبرخان ته د قواوو قوماندانې وسپارله سي. جنګ له سره پيل سو؛ مګر دې جنګ دوه درې ساعته دوام وکړ. د نواب زمان خان زامن او د هغه طرفدار مشران ژوندي ونيول سول. د نواب کور چور سو. او په پای کې معلومه سوه چې د زمان خان سره ملګرو قومي مشرانو ته، د فتح جنګ له خزانې څخه، ډېرې زياتې پيسې ورکړه سوي دي. فتح جنګ ايله پوه سو چې له ده سره ډېرلوی خيانت سوی دی. (کې ص ص ۵۴۲-۴۵)
اکبرخان ډېر ژر د بالاحصار ټول حساس ځايونه اشغال کړل او فتح جنګ ته خالي نوم پاته سو. انګريزي بنديان، چې د نواب زمان خان په کور کې ډېر خوشاله ول، د کابل د خلکو د پرله پسې غوښتنو او فشار په وجه، ميرحاجي ته تسليم سول. اکبرخان وروسته ميرحاجي هم مجبور کړ چې د څلورزره روپيو په بدل کې يې هغه ته وسپاري. اکبرخان بنديان، له ځانه سره، په بالاحصار کې وساتل؛ او ضمناً يې فتح جنګ مجبور کړ چې ټولې پيسې او جواهرات هغه ته تسليم کړي.
ضمناً اکبرخان خپل بنديان له بديع آباد څخه د کابل درې ميلې ته، د لوګر د سيند پر غاړه، د يوه قزلباش مشر علي محمد قلا ته انتقال کړل. علي محمد دا قلا تازه آباده کړې وه او ښې زياتې خونې يې درلودلې. بنديان تر بديع آباد په دې قلا کې ډېر آرام سول. له جلال آباد څخه د ضرورت وړ شيان، ليکونه او اخبارونه ورته رارسېدل. د دوی تر ټولو لويه انديښنه دا وه چې اکبرخان به، کابل ته د جنرال پالک له نيژدې کېدلو سره، دوی ترکستان ته انتقال کړي. نور يې نو ژوند له هره درکه برابر وو. (کې ص ۵۵۰)
جنرال پالک، کابل ته د حرکت کولو څخه مخکې، د شينوارو کليو ته، چې په تېر ژمي کې يې د انګريزانو د لښکر په تباه کولو کې ډېره برخه درلوده، د سزا ورکولو په منظور، جنرال مونټيت ته وظيفه ورکړه چې د دغو کليو له خلکو څخه د برتانيې د پوځ لوټ کړي مالونه او توپونه واخلي. مونټيت، د جون پر شلمه، د کولايي کلي ته، چې يو شمېر لويې قلاوې پکښې ولاړې وې او پر کورونو باندې يې د توت او ولو ونو سيوري غوړولي وه، ورغی. قلاوو ته نيژدې روڼې اوبه بهېدلې او په ګاونډ کې يې د مالوچو، وريجو او جواريو کروندې اوبولې. دوې يا درې ورځې وروسته د دوی د حاصل ټولولو وخت وو. مونټيت په سبا سهار د تباهی کار پيل کړ. د خلکو قلاوې او کورونه يې تباه کړل او دېوالونه يې ورته والوزول. د ښايستو او مېوه لرونکو ونو منځ ته يې اوسپنې وردننه کړې او ټولې يې په دغه طريقه و چې کړې. د قلاو او کورونو د تباه کولو کار څو ورځې روان وو.
شينواري ډېر ياغي خلک ګڼل کېدل نو انګريزانو هغوی ته د درس ورکولو فيصله کړې وه. مونټيت د شينوارو په وادي کې مخته ولاړ. چا چې مقاومت کاوه هغوی يې د پټېدلو په ځايونو کې وويشتل. په وادي کې يې پنځه دېرش قلاوې وسوځولې. مونټيت د اګسټ پر دريمه، يعني له څه باندې يوې مياشتې تباهيو څخه وروسته کمپ ته راستون سو. دا وخت کپتان ټروپ او حاجي بختيار، د اکبرخان له خوا، جنرال پالک ته استول سوي وه. البته خبرې بې نتيجې ختمې سوې. (هغه کتاب ص ص۵۶۰-۶۴)
جنرال پالک، د شينوارو د کليو د سوځلو څخه مخکې، په خيبر کې په اپرېديو زړه سوړ کړی وو. د ده عسکرو به د اپرېديو څخه سرونه غوڅول او پر نيزو به يې ګرځول او کمپ ته به يې ورسره يووړل. په دې جمله کې د ښځو سرونه هم وه او کله چې ليفټينينټ ګرينووډ عسکر له دې عمل څخه منع کول نو يوه هندي عسکر ورته وويل چې صاحب! په دې لعنتي دره کې زما دوولس ورونه وژل سوي دي. که زه د يوې خيبری ښځې په غېږ کې يو مياشتنی ماشوم ووينم په ډېره خوشالي به يې قتل کړم. (ډال ريمپل ص ۳۸۳)

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

که اکبر خان خبر وای چې ګورنرجنرال د وخته د هغه په باره کې خپله فیصله صادره کړې او جنرال پالک ته یې د هغه د اعدامولو توصیه کړې ده نو ده ښایي له پالک سره د مذاکراتو کوښښ له سره کړی نه وای. اکبرخان له کپټان ټروپ او پوټینجر سره خبرې وکړې. پوټینجر ورته وویل چې تر ټولو غوره لاره دا ده چې ټول بندیان د پالک کمپ ته واستوه او په دې توګه خپل جدیت ثابت کړه. دا یوازینی لاره ده چې پر کابل باندې د پالک د حملې مخه نیولای سې. اکبرخان ورته وویل چې که پالک د حملې خیال ولري نو زه به ټول بندیان ترکستان ته ولېږم او هلته به یې پر مشرانو باندې دوه دوه او درې درې وویشم او پخپله به له خپلو جنګیالیو سره یو ځای د پالک جنګ ته راسم. پالک باید ماته ولیکي چې د بندیانو له ترلاسه کولو سره د خیبر د لارې پېښور ته روانیږي. اکبر دا ځل جنرال پالک ته ټروپ او لارنس ولېږل خو خبرو بیا هم نتیجه ورنه کړه.
اکبرخان جنرال پالک ته پېشنهاد لېږلی وو چې که انګرېزان ده او د ده ملګرو ته، د تېرو کارونو، عفو کوي، د دوست محمدخان او د ده د کورنۍ سالم ستنېدل تضمینوي او دا ضمانت کوي چې له جلال آباد څخه به پېښور ته ستنیږي نو بندیان به خوشې کړي. پالک بیا هم شفاهي جواب ور واستاوه او ورته وې ویل چې ټول انګرېزي توپونه او بندیان زما کمپ ته را واستوه او ستا پلار او کورنۍ به خوشې سي. او له افغانستان څخه د وتلو په برخه کې به درته ووایم ؛ زه چې هر څه کوم هغه زما خپل اختیار دی. محمداکبرخان وروسته جنرال پالک ته یو تهدیدونکی پیغام واستاوه او هغه ته یې وویل چې که د برتانیې پوځیان له جلال آباد څخه د کابل پر لور حرکت وکړي نو دی به د برتانیې ټول بندیان بخارا ته یوسي او هلته به یې د غلامانو په بازار کې خرخ کړي. پالک بیا هم شفاهي پیغام ور واستاوه او ورته وې ویل چې زه په لنډو شپو ورځو کې د کابل پر لور حرکت کوم؛ او که ته غواړې خپل صداقت وښیې نو ښځینه بندیاني سمدستي را ولېږه. (فاریسټ ص ص ۱۲۸- ۲۹)
جنرال پالک، کرنل ټېلر، ګندمک ته نیژدې، د ماما خېل او کوچی خېل کلیو ته ولېږی. په غرونو او غونډیو کې یې پر غازیانو باندې د حملو سره یو ځای دواړو کلیو ته اورونه واچول او قلاوې او کورونه یې څو ورځې ورته وسوځول؛ د ونو او انګورو باغونه یې ورته تباه کړل او ونې یې د نورو کلیو په څېر ورته و چې کړې. (هغه کتاب ص ص ۵۶۸-۶۹)
جنرال پالک د جولای پر اووه لسمه، له جلال آباد څخه، ګورنر جنرال ته ولیکل چې اکبرخان او فتح جنګ هغه ته قومي مشران لېږلي دي خو دی پوهېږي چې فتح جنګ د اکبرخان په لاس کې یو ګوډاګی دی او هغه تش په نامه پاچا دی؛ او دا قومي مشران یوازې د اکبرخان استازیتوب کوي. ده د ګورنرجنرال دفتر ته اطمینان ورکړ چې له افغانانو سره به داسې سلوک وکړي او داسې زور ته به ورته وښیې چې زموږ قوت یې بیا په ژوند کې هېر نه سي. له افغانانو سره د پیمانونو او مذاکراتو لاره نتیجه نه ورکوي ځکه چې دوی هیڅ وخت پر قول نه درېږي او یوازې د زور په ژبه پوهېږي. ده ګورنرجنرال ته ولیکل چې اکبرخان غواړي، په یوه او بله پلمه، کارونه وځنډوي او یو هدف یې زموږ د تر ټولو سخت دښمن محمد شاه خان د مځکو او قلاوو ژغورل دي، چې په لغمان کې یې لري. دا وخت زموږ او د هغه د جایدادونو ترمنځ درې سیندونه دي چې په پوري وتلو کې سخت مشکلات پېښوي او شاوخوا مځکې د وریجو د کښتونو اوبو نیولي دي او پوځ نه سي پکښې تېرېدلای. ده ولیکل چې تر اوسه یې لا له شینوارو سره حسابونه نه دي تصفیه کړي. ده ولیکل چې جنرال مونټیت یې د هغوی د قلاوو د تباه کولو او د غلې دانې او پروړو د راوړلو لپاره لېږلی دی. مجرمینو ته مو چې کومه سزا ورکړې ده هغې ښه نتیجه ورکړې ده او اوس څوک زموږ پر عسکرو باندې یو ډز نه کوي. (پیپرز مکتوب ۴۲۰)
جنرال پالک د جولای پر نهه ویشتمه د ګورنرجنرال دفتر ته ولیکل چې جنرال مونټیت په شینوارو کې د خپلو عملیاتو په باب رپوټ راکړی دی. پر هغه سیمه باندې د مونټیت د حملو له امله باید چې سخت تلفات رسېدلي وي ځکه چې د شینوارو یوه مشر کپټان میګریګور ته لیکلي دي چې دوی اوس هم د خپلو مړو په ښخولو لګیا دي. ده وویل چې د شینوارو دغه راز بشپړه ماته او د هغوی د دونه زیاتو قلاوو تباهي به ډېري ګټوري اغېزې ولري. (پیپرز مکتوب ۴۴۷)
له دې پېښو څخه لږ وروسته فتح جنګ له بالاحصار څخه د اکبرخان له بند څخه وتښتېدی او ځان یې په ګندمک کې د جنرال پالک کمپ ته ورساوه. جنرال پالک هغه ونازاوه؛ د ده په افتخار یې د توپونو ډزې وکړې او په یوه لویه خېمه کې یې هر څه ورته برابر کړل.
د ګورنرجنرال سکرټر ښاغلي مډوک، د سپټمبر پر دیارلسمه، جنرال پالک ته دوه لیکونه واستول. په لومړي کې یې ورته لیکلي وه چې فتح جنګ ته ووایې چې هغه باید په هیڅ توګه د برتانیې له حکومت څخه د مرستې انتظار ونه لري او د افغانستان لپاره د پاچا او مشر ټاکل د افغانستان په خپلو خلکو اړه لري. دغه راز باید فتح جنګ په دې وپوهول سي چې هغه ټرون نور لغو دی چې د ده د پلار فقید شاه شجاع، د برتانیې د حکومت او مهاراجا رنجیټ سینګه تر منځ لاسلیک سوی وو. (مکتوب ۴۷۹)
انګرېزانو په دې توګه وښودله چې، له خپلو ګوډاګیانو او دوستانو سره، د هغوی دوستي تر مطلبه پوري ده.
ښاغلي مډوک په همدغه تاریخ جنرال پالک ته یو بېل لیک واستاوه او په هغه کې یې ورته ولیکل چې ته باید محمد اکبرخان ته ووایې چې که بندیان د برتانیې د حکومت له شرایطو سره سم خوشې نه کړې نو ستا مېرمن او اولادونه

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

به کلکتي او وروسته ښايي برتانيي ته ولېږل سي او دی باید په دي پوه کړل سي چي د برتانيي حکومت هغوی ته اسلامي تعليم نه سي ورکولای. (مکتوب ۴۸۰)
خو لکه څرنګه چي جنرال پالک د اکبرخان تهديدونو ته ليکلی جواب نه ورکاوه ؛ اکبرخان هم د ګورنرجنرال په وروستي تهديد کي ری ونه واهه او د بنديانو مسله همداسي ناحله پاته سوه. اکبرخان د آزادی لپاره جنګ ته دوام ورکړ او جنرال پالک د تباهيو پروګرام ته مخه کړه. جنرال پالک د شينوارو د کليو په تباهيو بسيا نه سو. د هغه زړه لا کابل ته پوخ وو. خو مخکي له هغه چي د هغه د نورو تباهيو او جناياتو په باب وږغيږو يو ځل به وګورو چي په غزني او کندهار کي څه تېرېدل.

نوربيا

د غزني محاصره او د قوي تسليمېدل:

عبدالباري جهاني

شاه شجاع، امير دوست محمد خان او برتانيه, څلويښتمه برخه

يادونه: درنو لوستونکو، که تاسو د جهانی صاحب نوم نه وروسته په « i » باندی کليک وکړي د هغه آرشيف ته داخل شی هلته د لمړی برخي نه تر وروستی برخي پوری لوستلی شي

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزی بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په ځير و لولئ